
Катарина Станковић¹
Универзитет у Нишу, Педагошки факултет у Врању

Прегледни рад
Методичка теорија и пракса, број 1/2022
УДК: 811.161.1`373.7
стр. 59–

ФРАЗЕОЛОШКИ ПРИСТУП РУСКОГ ЈЕЗИКА У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА ОСНОВНИХ ШКОЛА

Резиме: *Да би се проучио један страни језик није довољно савладавати граматички систем датог језика и овладавати комуникацијском вештином, већ је непосредно да се проистује том језику и са културолошког аспекта. Уознавањем са културом једног народа чији се језик изучава, човек има много бољу прегледу о целокупном стању државе, тако и језика који се проучава. Свака земља има своју културу која постоји и стиче се годинама, а језик те земље се прожима кроз дату културу. Зато су језик и култура две нераздвојне компоненте. Оно што је карактеристично за језик одређене земље то су њихове пословице, изреке, бројалице које су настале од како је почела да се развија култура те земље. Зато постоји наука која се даје таквим усталим изразима у неком језику, то је фразеологија. Оштре је познато да се ти фразеологизми не преводе буквално с једног језика на други језик. Стога је важно да се прикаже такав проистује у изучавању једног страног језика, поготово у основним школама. У овом раду је приказан руски језик кроз проистује фразеолошког аспекта у уџбеницима основних школа у виду пословица, изреки, бројалица, зајонетки. Наставници нису ограничени на уопште фразеологизма из наведених уџбеника, већ је и пожељно да користе додате наставне материјале како би на што бољи начин пренели културолошко стање руског језика.*

Кључне речи: руски језик, српски језик, основна школа, пословица, зајонетка.

---

¹ katarinam@pfvr.ni.ac.rs

УВОД

Упознавањем са културом једног народа чији се језик изучава, човек има много бољу представу о целокупном стању земље, тако и језика који се проучава. Свака земља има своју културу која постоји и стиче се годинама, а језик те земље се прожима кроз дату културу. Зато су језик и култура две нераздвојне компоненте. Оно што је карактеристично за језик одређене земље то су њихове пословице, изреке, бројалице које су настале од како је почела да се развија култура те земље. Зато постоји наука која се бави таквим устаљеним изразима у неком језику, а то је фразеологија.

Фразеологизми јесу устаљени језички изрази, али у устаљене језичке изразе спадају и клишеи (стереотипни изрази) и термилошке синтагме (Стакић 2020: 155). Целокупност фразеолошких јединица било ког језика чини фразеологију тог језика (Большая российская энциклопедия 2017: 527-528). Опште је познато да се ти фразеологизми не преводе буквално с једног језика на други језик.

Физичка удаљеност од земље језика који се проучава не треба да представља један од главних проблема за изучавање страног језика код ученика основних школа. У том случају, требало би максимално употребити све могуће инструменте како би изучавање страног језика било што једноставније. Поред уџбеника који спада у једне од главних инструмената за учење страног језика, користе се речници, песме, постоји чак и употреба модерне технологије, односно интернета.

1. ТЕОРИЈСКИ ДЕО

Према речнику књижевних термина фразеологија као наука проучава фразе и идиоме, односно посебне узречице неког језика (1986: 211), док је идиом лексичка или фразеолошка јединица специфичне структуре и значења, карактеристична за одређени језик и у датој заједници прихваћена (1986: 258). Сви језици имају идиоматске особености, а појединачни идиоми се приликом учења морају усвајати као целине (РКТ 1986: 259).

Како разликују Е. В. Смирнова и Л. В. Уљањишева, „у сложеном систему језичких јединица постоји скуп маркера који су носиоци и извори национално-културне информације и најјасније одражавају национално-културну специфичност народа. И посебну улогу у том емитовању игра фразеолошки састав језика, тако што је у сликовитом садржају њених јединица оличена слика света датог етноса“ (2013: 94).

Изрека је израз у облику формуле, метафорички исковани облик говора, већином помоћу слика идиоматичког карактера (РКТ 1986: 291).

Брзалице су говорне игре, саставни део дечјег живота. Деца задају једна другима да неке изразе, теже за изговор, брзо и правилно узастопно изговарају, или се игра састоји у томе да се погоди смисао (одгонетка), намерно скривен или прерушен (РКТ 1986: 85).

Пословица (рус. пословица) је сажета завештајна формулација искуства, језгровито изречено опажање прихваћено у традицији, где се основно значење проширује у преносно, тј.

једно конкретно искуство напушта ситуацију из које је потекло, тада се уопштава и постаје општеважеће (РКТ 1986: 584).

Загонетка (од гл. гонетати) је врста мисаоно-говорне игре, изражене у виду метафоричног – описног или непосредног, често збуњујућег питања које захтева одговор. Питање је формулисано у готово утврђеном облику и има само један прави одговор прихваћен у традицији (РКТ 1986: 882).

2. МЕТОДОЛОШКИ ДЕО

Проблем нашег истраживања јесте испитивање у којој мери је приказан фразеолошки аспект у изучавању руског језика у уџбеницима руског језика основних школа. Тиме је постављен истраживачки циљ – да се утврди који уџбеник је најефикаснији у преношењу културолошког аспекта у изучавању руског језика као страног језика. За потребе овог рада користићемо дескриптивну методу, где ћемо јасно издвојити све компоненте које представљају задатак овог рада (приказани примери пословица, изреки, брзалица и загонетки). Описаћемо сваку компоненту у издвојеним категоријама.

Поред тога, користићемо компаративну методу, где ћемо сваку категорију појединачно да упоредимо са примерима из српског језика уколико је то могуће.

Грађа за овај рад је ексцерпирана из уџбеника руског језика као другог страног језика од петог до осмог разреда основних школа који се користе на територији Врања. Уџбеници који ће бити коришћени у циљу овог истраживања су од следећих издавачких кућа: Завод за уџбенике, Data Status и Klett.

3. ПРАКТИЧНИ ДЕО

У овом делу рада забележили смо наведени број примера фразеолошких компоненти из уџбеника руског језика. Ово поглавље смо поделили најпре према издавачким кућама које смо истраживали, где је свака издавачка кућа подељена према разредима и у оквиру разреда смо приказали подкатегорије: пословице, изреке, брзалице, загонетке.

3.1. ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ

3.1.1. ПЕТИ РАЗРЕД ОРБИТА 1

Пословице

У уџбенику за пети разред основне школе нашли смо укупно 5 руских пословица. Једне од њих су:

1) Вся семья вместе, так и душа на месте.	1) Када је породица на окупу и души је мило.
2) Учится – всегда пригодится.	2) Од знања глава не боли.
3) Где пьют, там и льют.	3) Где се пије, тамо се и просипа.

Брзалице

У уџбенику Орбита 1 пронашли смо укупно 6 брзалица. Ово су неки од примера:

- 1) Кот молоко лакал.
- 2) Около кола колокола.
- 3) От топота копыт пыль по полю летит.

Зајонејке

Што се тиче загонетки, у овом уџбенику наишли смо на укупно 11. Приказаћемо неколико од пронађених загонетки.

- 1) Без чего человеку нельзя жить? (без воздуха)
- 2) На зелёной хрупкой ножке
Вырос шарик у дорожки. (гриб)
- 3) Я прихожу с подарками,
Блещу огнями яркими,
Нарядная, забавная.
На Новый год я главна. (ёлка)

3.1.2. ШЕСТИ РАЗРЕД ОРБИТА 2

Пословице

Из уџбеника руског језика за шести разред основне школе пронашли смо укупно 6 руских пословица.

- 1) Не надо хвалить утро, пока вечер не наступил.
- 2) Правильное начало – половина дела.
- 3) Под лежащий камень вода не течёт.
- 4) Дарёному коню в зубы не смотрят.
- 5) Доброе слово и кошке приятно.
Не всегда говори то, что знаешь,
- 6) А всегда знай то, что говоришь.

Зајонејке

У уџбенику Орбита 2 пронађено је укупно 8 загонетки. Навешћемо неке од примера.

- 1) Зимой лежит, весной бежит. (снег)
- 2) Два брата глядятся, никак не встретятся. (глаза)
- 3) Зелёный, белый, полосатый.
Очень нравится ребятам.
Внутри красный
И на вкус прекрасный! (арбуз)
- 4) Двенадцать братьев
Друг за другом ходят
Друг друга не обходят. (месяц в году)

Брзалице

У уџбенику Орбита 2 пронашли смо укупно две брзалице.

- 1) Чёрной ночью
Чёрный кот
Прыгнул в чёрный дымоход.
В дымоходе – чернота,
Отыщи-ка там кота!
- 2) Сосать сосульку – вот беда нам запрещается,
Но почему она тогда сосулькой называется?

3.1.3. СЕДМИ РАЗРЕД ОРБИТА 3

Пословице

У уџбенику руског језика за седми разред основне школе пронашли смо укупно 20 пословица. С обзиром да у овом уџбенику има позамашан број пословица, у овом случају ћемо приказати само неке од примера.

1) В здоровом теле – здоровый дух.	1) У здравом телу здрав дух.
2) О вкусах не спорят.	2) О укусу се не расправља.
3) Всё хорошо, что хорошо кончается.	3) Све је добро што се добро сврши.
4) Семь раз отмерь, один раз отрежь!	4) Три пута мери једном сеци.
5) Не смейся чужой беде!	5) Не смеји се туђој несрећи.

3.1.4. ОСМИ РАЗРЕД ОРБИТА 4

Пословице

У уџбенику Орбита 4 пронађено је 6 руских пословица.

- 1) Поспешишь – людей насмешись.
- 2) Жутко жуку сидеть на суку.
- 3) В цирк на цыпочках вошёл.
- 4) Течёт, течёт – не вытечёт, бежит,
бежит – не выбежит.
- 5) Сообща кашу сварили.
- 6) Не режь рыбу ножом.

Зајонейке

У уџбенику Орбита 4 пронађене су 3 загонетке.

- 1) Никто меня не видит,
а всякий слышит. (ветер)
- 2) Вечером – водой,
ночью – водой,
а днём в небеса. (роса)
- 3) Конь бежит, земля дрожит. (гром)

3.2. DATA STATUS

3.2.1. ПЕТИ РАЗРЕД ДИАЛОГ 1

Изрека

У овом уџбенику забележили смо једну руску изреку која је приказана на српском језику: „Рубља се котрља“.

Брзалица

У уџбенику Диалог 1 има четири брзалице.

- 1) На дворе трава, на траве дрова.
- 2) Тише, мыши, тише, мыши!
Кот сидит у нас на крыше.
- 3) Мама Милу мылом мыла.
Мила мыло не любила.
- 4) Приготовила Лариса
Для Бориса суп из риса.
А Борис Ларису
Угостил ирисом.

Песма-зајонейка

У овом уџбенику има једна песма-загонетка.

Моя семья

Задам тебе задачу я.
Послушай, вот моя семья:
Дедушка, бабушка, брат.
У нас порядок, лад.
И чистота. А почему?
Две мамы есть у нас в дому,
Два папы, два сыночка,
Сестра, невестка, дочка,
А самый младший – я.
Какая же у нас семья?

3.2.2. ШЕСТИ РАЗРЕД ДИАЛОГ 2

Пословица

У уџбенику Диалог 2 наишли смо на једну руску пословицу: „Всё хорошо, что хорошо кончается“.

3.2.3. СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД ДИАЛОГ 3²

Пословице

У уџбенику Диалог 3 за седми и осми разред основне школе постоји 10 руских пословица.

- 1) Мой дом – моя крепость.
- 2) Дома и стены помогают.
- 3) Вся семья вместе – так и сердце на месте.
- 4) В своём доме как хочу, так и ворочу.
- 5) Яблоко от яблони недалеко падает.
- 6) Семья без детей – что цветок без запаха.
- 7) Каково по дому, таково и самому.
- 8) Не имей сто рублей, а имей сто друзей.
- 9) Не родись красивым, а родись счастливым.
- 10) Любовь слепа.

Брзалице

У овом уџбенику пронашли смо две брзалице.

- 1) На часах сидят чижи
Каждый час поют они: чи – чи – чи!
Ты чей чижик?
Вы чьи чижи?
Мы ничьи, ничьи – отвечают чижи.
- 2) Наша река широка, как Ока.

3.3. KLETT

3.3.1. ПЕТИ РАЗРЕД КОНЕЧНО! 1

Брзалица

У уџбенику Конечно! 1 наишли смо на једну брзалицу: „Тыше, мыши, кот на крыше, а котят – ещё выше“.

3.3.2. ШЕСТИ РАЗРЕД КОНЕЧНО! 2

Пословица

У уџбенику Конечно! 2 пронашли смо једну пословицу: „Он мне сказал, что настоящие друзья в трудных ситуациях не убегают.“

Брзалица

У овом уџбенику пронашли смо једну брзалицу:
Говорит попугай попугаю,
Я тебя, попугай, попугаю,
Попугаю в ответ попугай:
Попугай, попугай, попугай!

---

2 Уџбеник Диалог 3 је уџбеник руског језика за седми и осми разред основне школе.

3.3.3. СЕДМИ РАЗРЕД КОНЕЧНО! 3

Изрека

У уџбенику Конечно! 3 наишли смо на једну изреку: В тесноте, да не в обиде.

3.3.4. ОСМИ РАЗРЕД КОНЕЧНО! 4

Пословице

У уџбенику Конечно! 4 забележене су две пословице:

- 1) В тихом омуте черти водятся.
- 2) Как аукнется, так и откликнется.

Брзалице

У овом уџбенику има две брзалице:

- 1) От топота копыт пыль по полю летит.
- 2) Перепёлка переплет прятала от ребят.

ЗАКЉУЧАК

Сиљ овог истраживања је приказ фразеолошког приступа руског језика у уџбеницима руског језика основних школа, односно да се истакне значај културолошког аспекта у изучавању страног језика, у овом случају руског језика.

Ексерпитањем и упоређивањем се дошло до закључка да уџбеник руског језика издавачке куће Завод за уџбенике има највећу употребу фразеологизама у односу на издавачке куће Data Status и Klett. Уџбеник издавачке куће Завод за уџбенике има 71,27% фразеолошких јединица од петог до осмог разреда, затим уџбеник издавачке куће Data Status 20,21% и уџбеник издавачке куће Klett свега 8,51% фразеолошких јединица.

На основу приказаног закључујемо да је уџбеник издавачке куће Завод за уџбенике највише употребио фразеолошке јединице у циљу приказивања и преношења стања руске културе.

У случају да наставници користе уџбенике других издавачких кућа, препорука би била да у настави употребе неке фразеолошке јединице из различитих извора.

Желимо посебно да истакнемо да су сви наведени ексерпирани фразеологизми који су употребљени у овом раду управо из наведених уџбеника који се користе у изучавању руског језика као другог страног језика у основним школама у Врању. Поред тога, наставници нису ограничени на употребу фразеологизама из наведених уџбеника, већ је и пожељно да користе додатне наставне материјале како би на што бољи начин пренели културолошко стање руског језика.

Литература

1. Амштајн Баман К., Богварт У., Брош М., Денисова Шмит Е., Генч Д., Јакубов П., Рајхерт Боровски Г., Валах Е., Керкез Д., Гинић Ј. (2018). *Конечно! 1 руски језик за њећи разред основне школе, уџбеник за њрву јодину учења*. Београд: Klett.
2. Амштајн Баман К., Богварт У., Брош М., Генч Д., Јакубов П., Лашет Р., Осипова Јос Н., Рајхерт Боровски Г., Валах Е., Керкез Д., Гинић Ј. (2019). *Конечно! 2 руски језик за шестји разред основне школе, уџбеник за дрју јодину учења*. Београд: Klett.
3. Амштајн Баман К., Богварт У., Брош М., Генч Д., Осипова Јос Н., Рајхерт Боровски Г., Валах Е., Ценкер Ж., Керкез Д., Гинић Ј. (2020). *Конечно! 3 руски језик за седми разред основне школе, уџбеник за њрећу јодину учења*. Београд: Klett.
4. Амштајн Баман К., Богварт У., Брош М., Генч Д., Осипова Јос Н., Рајхерт Боровски Г., Валах Е., Ценкер Ж., Керкез Д., Гинић Ј. (2021). *Конечно! 4 руски језик за осми разред основне школе, уџбеник за четврћу јодину учења*. Београд: Klett.
5. Бер У., Брајтшпрехер Р., Колодји Е., Штар Р., Вапенханс Х. (2011). *Диалој 1 руски језик за 5. разред основне школе*. Београд: Data Status.
6. Бер У., Брајтшпрехер Р., Гец Н., Колодји Е., Мешке А., Песотска Ј., Штар Р., Вапенханс Х. (2011). *Диалој 2 руски језик за 6. разред основне школе*. Београд: Data Status.
7. Бер У., Брајтшпрехер Р., Бикова К., Грундман А., Мешке А., Шнајдер М., Сефелт Х., Сајдел А., Вапенханс Х. (2012). *Диалој 3 руски језик за 7. и 8. разред основне школе*. Београд: Data Status.
8. *Большая российская энциклопедия* (2017). Москва: 527—528 <https://bigenc.ru/linguistics/text/4735273> 24.07.2021. 12:48
9. Пипер П., Петковић М., Мирковић С. (2007). *Орбидија 1 руски језик за њећи разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
10. Пипер П., Петковић М., Мирковић С. (2014). *Орбидија 2 руски језик за шестји разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
11. Пипер П., Петковић М., Мирковић С. (2010). *Орбидија 3 руски језик за седми разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
12. Пипер П., Петковић М., Мирковић С. (2011). *Орбидија 4 руски језик за осми разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике.
13. *Речник књижевних ѡермина* (1986). Београд: Институт за књижевност и уметност у Београду, Београд: Нолит.
14. Смирнова Е. В., Уљянищева Л. В. (2013). *Линівокульѡуролоический анализ фразеолојизмов с іасѡрономическим комјоненћом*. Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Лингвистика» 2 94-98.
15. Стакић, М. (2020). *Ујознавање са фразеолојизмима у млаћим разредима основне школе*. Зборник радова, год. 23, бр. 22 153–164.

Katarina Stanković

University of Niš, Faculty of Education in Vranje

PHRASEOLOGICAL APPROACH TO RUSSIAN LANGUAGE
IN RUSSIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN PRIMARY SCHOOLS

Abstract: In order to study a foreign language, it is not sufficient to master the grammatical system of a given language and master communication skills, but it is also necessary to approach that language from a cultural aspect. By getting acquainted with the culture of a nation whose language is being studied, a person has a much better idea of the overall notion of the state, as well as the language being studied. Each country has its own culture that exists and is acquired over the years, and the language of that country permeates a given culture. That is why language and culture are two inseparable components. What is characteristic for the language of a certain country are their proverbs, sayings, counters, which originated from how the culture of that country began to develop. That is why there is a science that deals with such established expressions in a language, that is phraseology. It is common knowledge that these phraseologies are not translated literally from one language to another. Therefore, it is important to show such an approach in learning a foreign language, especially in primary schools. In this paper, the Russian language is presented through the prism of the phraseological aspect in primary school textbooks in the form of proverbs, sayings, counters, riddles. Teachers are not limited to the use of phraseology from the mentioned textbooks, but it is also desirable to use additional teaching materials in order to better convey the cultural state of the Russian language.

Keywords: Russian language, Serbian language, primary school, proverb, riddle.

Раг ѓримљен: 23. 3. 2022. / Раг ѓрихваћен: 8. 5. 2022.